

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τελετή αποκαλυπτηρίων του μνημείου
σε ανάμνηση του παλαιού Εβραϊκού Νεκροταφείου
Πανεπιστημιούπολη, Κυριακή 9 Νοεμβρίου 2014

Ομιλία Γιάννη Μπουτάρη, Δημάρχου Θεσσαλονίκης

Σήμερα, βρισκόμαστε στο πρώην νεκροταφείο των αδικοχαμένων Θεσσαλονικέων Εβραίων συμπολιτών που με σπουδή περισσή ξεπάτωσαν οι αρχές της τότε εποχής. Σήμερα, επίσης, εγκαινιάζουμε αυτό το μνημείο που ήταν από καιρό οφειλόμενο.

Κάλλιο αργά παρά ποτέ! Ούτως ή άλλως η αργοπορία των 72 χρόνων δεν σημαίνει ότι εάν το μνημείο είχε γίνει το 45 ή όποτε άλλοτε η απώλεια, η φρίκη και το πένθος θα ήταν μικρότερα.

Πέρσι τον Μάρτιο έλεγα σε ομιλία μου στο Γαλλικό Ινστιτούτο: «η ανάμνηση της εξόντωσης, το πένθος για τους χαμένους Εβραίους μας υπενθυμίζει επίσης διαρκώς ότι η ενσυναίσθηση μας κάνει εξίσου ανθρώπους. Δεν μπορούμε ποτέ να μπούμε στη θέση του άλλου, του Εβραίου συμπολίτη μας. Αλλά αν θέλουμε να λεγόμαστε άνθρωποι αξίζει τουλάχιστον να προσπαθήσουμε να φανταστούμε τον πόνο και την οδύνη του.

Αν λοιπόν για εμάς, τους Θεσσαλονικείς μη Εβραίους, είναι τελικά αδύνατο να φανταστούμε τον πόνο των δικών μας Εβραίων, ίσως έχει έρθει επιτέλους η στιγμή να φελίσουμε ότι και για τους Εβραίους συμπολίτες μας είναι πλέον αδύνατο να φανταστούν την ντροπή μας. Η πόλη της Θεσσαλονίκης άργησε αδικαιολόγητα πολύ να σπάσει τη σιωπή της και να αρχίσει να μνημονεύει την πιο ζοφερή στιγμή της ιστορίας της. Σήμερα όμως μπορεί να λέει ότι ντρέπεται για αυτή την άδικη και ένοχη σιωπή. Ντρέπεται για όσους δοσίλογους Θεσσαλονικείς συνεργάστηκαν με τους κατακτητές, για όσους γείτονες καταχράστηκαν περιουσίες, για όσους πρόδωσαν εκείνους που προσπάθησαν να διαφύγουν. Κυρίως, ντρέπεται για τις αρχές της πόλης: για το δήμαρχο και το Γενικό Διοικητή που συμφώνησαν αδιαμαρτύρητα να καταστρέψουν οι εργάτες του δήμου εν μία νυκτί 500 χρόνια μνήμης, και να μετατρέψουν το μεγαλύτερο εβραϊκό νεκροταφείο της Ευρώπης σε έναν κρανίου τόπο. Ντρέπεται για τον έφορο της αρχαιολογικής υπηρεσίας που «εξεπλάγη» όταν το 1946 η εβραϊκή κοινότητα διαμαρτυρήθηκε για τη χρήση των επιτύμβιων πλακών

ως οικοδομικού υλικού για την ανοικοδόμηση του ναού του Αγίου Δημητρίου. Και ντρέπεται για εκείνους τους πρυτάνεις που μετά τον πόλεμο έχτισαν την πανεπιστημιούπολη δίπλα και πάνω στα κατεστραμμένα μνήματα χωρίς να στήσουν μια αναθηματική πλάκα. Δεν έχει νόημα να απολογούμαστε εμείς σήμερα για τις πράξεις τους –η ευθύνη ούτε συλλογική είναι ούτε και μεταβιβάζεται. Αναγνωρίζουμε ωστόσο ότι οι θεσμοί που εκπροσωπούμε (αλλά και αποδεχόμαστε να μας εκπροσωπούν), δεν γεννήθηκαν χτες. Έχουν από πίσω τους μια ιστορία, είναι φορείς μνήμης με συνέχεια στο χρόνο.

Αναγνωρίζουμε δηλαδή ότι η απώλεια των 56.000 Εβραίων Θεσσαλονικέων είναι απώλεια για όλους μας –Χριστιανούς, Εβραίους και Μουσουλμάνους, άθεους και αγνωστικιστές. Είναι απώλεια για εκείνους που έζησαν αλλά και για όλους εκείνους που θα ζήσουν εδώ μετά από εμάς. Το Ολοκαύτωμα δεν σφράγισε μόνο το παρελθόν της πόλης μας, αλλά έκανε κάτι χειρότερο: της έκλεψε το μέλλον. Ποιος αμφιβάλλει ότι μια Θεσσαλονίκη μητέρα-πατρίδα μιας ανθούσας και κοσμοπολίτικης εβραϊκής κοινότητας θα ήταν μια άλλη πόλη;

Επειδή λοιπόν η απώλεια είναι τελικά δική μας, η μνήμη του Ολοκαυτώματος δεν αφορά μόνο την εβραϊκή κοινότητα αλλά όλους εμάς. Μας αφορά ως Θεσσαλονικείς, ως Έλληνες και Ευρωπαίους. Αποκαθιστά τους δεσμούς μας με την πόλη και συμβάλει στην ανθρωπιά μας».

Με την έννοια αυτή χαιρετίζουμε σήμερα την απόφαση των προηγούμενων πρυτανικών αρχών να δώσει την άδεια να γίνει το μνημείο αυτό.

MUNICIPALITY OF THESSALONIKI

*Ceremony for the unveiling of the monument
in memory of the old Jewish Cemetery
University grounds, Sunday, November 9, 2014*

Speech of Yiannis Boutaris, Mayor of Thessaloniki

We are gathered here today at the site of the former cemetery of the exterminated fellow Jewish Thessalonians, so hastily uprooted by the authorities of that time. Today we are also inaugurating this long due monument.

Better late than never. The 72 year delay does not mean that if this monument had been erected in 1945 or anytime later, the loss, the horror and the bereavement would have been less felt.

Last March, in a speech at the French Institute, I said: "the memory of the extermination, the mourning for the lost Jews, also reminds us continuously that empathy makes us human beings." We can never perceive the state of the other, of our Jewish fellow citizen. But if we wish to be called human beings it is worthwhile to try to imagine his pain and sorrow.

Therefore, if we non-Jewish Thessalonians, cannot fathom the depth of the pain of our own Jews, perhaps the moment has come for us to stammer that our Jewish fellow citizens cannot imagine our shame. The city of Thessaloniki has been unreasonably late to break its silence and start referring to the darkest moments of its history. Yet today, it can say that it is ashamed of this unjust and guilty silence. The city is ashamed of those Thessalonians who collaborated with the conqueror, of those neighbors who embezzled properties, of those who betrayed the ones that tried to escape. Above all, the city is ashamed of its authorities at that time: of its Mayor and its Civil Administration Director who accepted without argument for the municipal workers to destroy overnight 500 years of memory, and reduce the biggest Jewish cemetery of Europe to waste land. The city is ashamed of the Archeological Department curator who was "surprised" at the complaint filed by the Jewish Community in 1945 for the use of the tombstones as building material for the

restoration of the Saint Demetrius church. And the city is ashamed of those rectors of the university who chose to build the university grounds next to and over the destroyed tombs without even erecting a memorial. It is no use for us to apologize today for their actions - responsibility is not collective nor can it be transferred to others. We acknowledge though that the institutions we represent (but that we also accept to be represented by them), were not born yesterday. They have their own history, they are bearers of memory with continuity over time.

We acknowledge the fact that the loss of 56.000 Jewish Thessalonians is a loss for all of us - Christians, Jews and Muslims, atheists and agnostics. It is a loss for those who lived but also for those who will live here after us. The Holocaust sealed not only the past of our city but it did something worse: it stole its future. Who can doubt that Thessaloniki, mother-fatherland of a thriving and cosmopolitan Jewish community, would have been a different city?

Since ultimately the loss is ours, the Holocaust memory does not concern only the Jewish community but all of us. It concerns us as Thessalonians, as Greeks and as Europeans. It restores our bonds with the city and contributes to our humanity.

In this sense we salute today the decision of previous University authorities to give permission to erect this monument.